

Notes breus (flora)

Sobre la presència de *Cephalanthera damasonium* (Miller) Druce al País Valencià

Aquesta orquídia presenta, en general, una distribució de tipus eurosiberià, si bé pel sud arriba fins al nord d'Àfrica i per l'est fins a Àsia Menor i el Caucas. A la península Ibèrica es coneix només de les terres nord-orientals; així, al País Valencià es presenta de forma molt puntual, a causa, fonamentalment, de la seua ecologia, ja que apareix sempre en llocs de sòl humit, fresc i generalment ombrós, i aquestes característiques es donen en una mínima part del territori valencià.

Existeixen referències de la seua presència a Penyalgosa (VIGO, 1981; FABREGAT, 1989) i del Racó d'Ademús (MATEO, 1989), on viu en omedes i xoperes o en altres boscos caducifolis. Però, probablement, siguen els treballs d'Aguilella (1981, 1985) els que precisen més la seua ecologia. La seua presència aniria lligada a la de carrascars i rouredes ben conservats (AGUILELLA, 1985). Així, es presenta de forma prou constant als inventaris del *Violo-Quercetum fagineae* Br.-Bl. & O. Bolòs 1950 procedents de 6 localitats de Terol i de Castelló; també hi ha una referència de Terol en un inventari d'*Ononido-Amelanchieretum* (AGUILELLA, 1981).

Recentment, nosaltres l'hem trobada al nord d'Alacant, a la serra del Rontonar, en llocs bastant ombrívols, formant part del *Fraxino orni-Quercetum fagineae* Rivas Goday & Rigual 1959; on apareix a l'estrat herbaci d'aquests boscos de roure valencià,

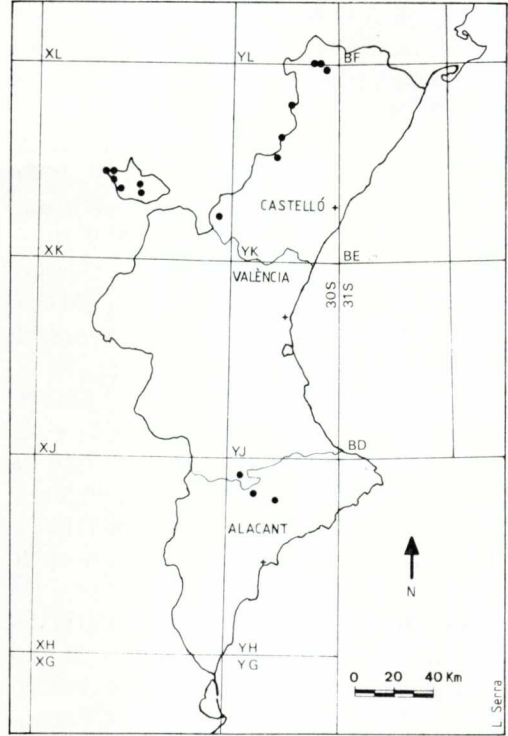

FIG. 1. Mapa del País Valencià.

fleix, auró i carrasca. També la coneixem de localitats molt properes a la nostra, dins de la serra de Mariola, i del carrascar de la Font Roja, amb una ecologia semblant. Açò fa pensar que pot aparèixer també a la resta de serres diàniques, on encara quede algun bosquet humit de roures o carrasques més o menys ben conservat, tal com a la serra dels Plans, la serra d'Aitana, etc.

A continuació donem les localitats conegudes per al País Valencià (vegeu-les també de forma gràfica en el mapa de la figura 1):

Castelló: Bco. del Resinero, (Begís), 30SXX9122, 940 m, 18-V-1992, (LSH 2760), L. Serra 2510 & J. X. Soler. Penyagolosa, 30TYK25, J. Vigo. Voltants del Mas del Pont, (Vistabella del Maestrat), 30TYK2567, 1.000 m, 25-V-1986, (VAB88/6243), C. Fabregat & A. Catania. Barranc d'Horta (San Miguel de la Puebla), 30TYK2880, 1.280 m, 1-VII-1987, (VAB87/0898), G. Mateo & R. Figuerola. Xiva de Morella, 30TYL4404, 950 m, A. Aguilera. Morella la Vella, 30TYL4202, 1.000 m, A. Aguilera. Morella, 30TYK4799, 900 m.

València: Arroyo Cerezo cap a Vallanca, 30TXK3640, 1.320 m, 15-VI-1988, (VAB88/1120), G. Mateo, J. R. Nebot & C. Fabregat. Sesga, 30TXK5332, 1.140 m, 22-V-1988, (VAB88/2599), G. Mateo. Arroyo Cerezo, 30TXK3343, 1.400 m, 15-VI-1988, (VAB88/1872). G. Mateo. J. R. Nebot & C. Fabregat. Arroyo Cerezo, 30TXK34, 1.400 m, 12-VI-1985, G. Mateo & R. Figuerola. La Puebla de San Miguel, 30TXK53, 1.150 m, 30-V-1986, G. Mateo. Vallanca, 30TXK4136, 900 m, 6-VI-1984, (VAB84/3395), G. Mateo & R. Figuerola. Bocarent (la Vall d'Albaida) 30SYH0692, 620 m, 3-V-1987, (VAB87/0159), Josep R. Nebot.

Alacant: Font Roja (Alcoi), 30SYH18, 1.100 m, VI-1980, J. Mansanet & G. Mateo. Serra del Rentonar (Benifallim), 30SHY2580, 1.150 m, (VAB 90/0451), 4-VI-1989, L. Serra.

Luis SERRA & Gonzalo MATEO

***Cistus ladanifer* L. al Maresme**

Aquesta espècie, ben representada a la part sud-occidental de la península Ibèrica i en una petita franja del nord d'Àfrica, és molt rara al Principat, on pot trobar-se en brolles àrides silicícules, principalment dels *Lavanduletalia stoechadis* de la terra baixa mediterrània. Fins ara es coneixia, com a llocs més propers, de Collserola, de la serra

superior del Vallès i del Gironès (O. BOLÒS & J. VIGO, 1990), on forma petites poblacions isolades.

Nosaltres vàrem localitzar aquesta estepa prop d'Arenys de Munt (31T DG 6307), durant una expedició en companyia de S. Miguel, B. Martín, N. Membrives, O. López i J. Jubany. La planta, representada per dos peus ben desenvolupats, es troba situada en una illa de vegetació natural, formada per *Lavandula stoechas*, *Hyparrhenia hirta*, *Cistus mospeliensis*, etc., a 300 metres d'altitud. El sòl és granític, i suporta en general cultius d'arbres fruiters.

Evarist MARCH SARLAT

***Gentiana ciliata* L., nova espècie pel Montseny**

Aquesta espècie, *Gentiana ciliata* (= *Gentianella ciliata* (L.) Borkh.), es va detectar florida l'octubre de 1990 i el setembre de 1992, en un prat de pastura de la Calma, al massís del Montseny. La localitat exacta és la següent: Collet de Terrús, 1.200 m s. m., UTM: 31T DG4425.

Al Montseny no havia estat citada anteriorment (O. BOLÒS, 1986), de manera que deu ser la primera vegada que hi ha estat detectada. Les localitats més properes d'on sabem que ha estat trobada fins ara són Montserrat (J. VIGO, com pers.) i Rocacorba, DG75 (J. GIRBAL, 1984).

Al mateix indret es van observar espècies comunes a l'associació *Euphrasio-Plantaginatum mediae* O. Bolòs 1954, com són: *Euphrasia stricta*, *Plantago media*, *Plantago lanceolata*, *Lotus corniculatus*, *Centaurea jacea*, *Helianthemum nummularium*, *Campanula rapunculoides*, *Eryngium campestre*, *Prunella laciniata* i *Avenula pratensis*. Aquesta associació, pròpia de sòls calcaris, es considera rara al

Montseny, on dominen els terrenys silícis. Però en aquest lloc el pH del sòl és elevat, entre 6,5 i 7.

Agraïments: Al doctor Oriol de Bolòs i al doctor Josep Vigo.

Jordi BARTOLOMÉ i FILELLA

***Drosera rotundifolia* L. i *Anisothecium palustre* (Dicks.)**

I. Hag. al Montseny

La localitat montsenyenca de *Drosera rotundifolia*, juntament amb les del massís de Cadiretes, constitueix l'extrem meridional de l'àrea de distribució de l'espècie als Països Catalans, amb un important salt latitudinal des dels Pirineus.

Aquesta nova localitat (31TDG 52) és propera a Santa Fe del Montseny, únic àmbit del massís on ja s'havia detectat antigament l'espècie.

El febrer de 1918, en Pius Font i Quer i un grup d'alumnes de botànica de la facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona, hi trobaren una torbera d'*Sphagnum* amb *D. rotundifolia*. Es tractava probablement de la mateixa comunitat que A. de Bolòs, P. Font i Quer, J. Vives i O. de Bolòs inventariaren l'octubre del 1955 (BOLÒS, O. DE, 1983: 135). Malauradament, el trepig dels visitants anorrea cap a mitjan dels anys 60 aquest darrer vestigi de la classe *Oxycocco-Sphagnetum* (com. verb., Creu Casas); ara l'indret és un fanguissar.

La nova comunitat de *D. rotundifolia* descoberta per nosaltres es troba també al vessant marítim i oriental del Montseny, pels volts dels 1.000 metres d'altitud, i orientada al sud.

Tot i la presència d'esfagnes a la rodalia (CUIXART, S., SAUÑA, S. M. & RUBIÓ, F. A. 1918; BARNOLA, J. M. DE 1921; ALLORGE, V. 1949; PANAREDA, J. M., ROSELL, A. & NUET, J.

1979), en aquesta mullera no n'hem trobat, però sí que hi ha *Anisothecium palustre* (Dicks.) I. Hag. (det., Creu Casas), molsa pròpia d'ambients fontinals, no detectada encara al Montseny. Als Països Catalans es coneixia únicament del Pirineu, on és ben poc abundant; és, doncs, la del Montseny, la primera localitat extrapirenenca. La mullera ocupa uns quatre metres quadrats, als marges d'un rierol que es destria tot humitejant el substrat.

El contingent més important de *D. rotundifolia*, però, el formen diverses tofes, de pocs decímetres quadrats, instal·lades gairebé sobre la roca granítica. Pels voltants, se'n troben escampats diversos peus, arrelats, fins i tot, a les esquerdes de la roca.

Conviuen estretament amb *D. rotundifolia*, *Lotus pedunculatus* Cav., *Potentilla erecta* (L.) Rauschel, *Carex flava* L. ssp. *lepidocarpa* (Tausch) Nyman (det., J. Carreras), *Prunella vulgaris* L. i, especialment, *Anagallis tenella* (L.) L. (det., O de Bolòs). Sembla que a terra baixa, aquesta darrera espècie té tendència a acompanyar molt sovint la *D. rotundifolia* (VIÑAS, 1982; BOU, 1983).

L'esponera de les plantes que creixen vora l'aigua fa que colonitzin tot l'espai disponible, eliminant-ne així la *D. rotundifolia* per competència. Per tant, aquesta insectívora prefereix un substrat rocós o de sòl ben magre, on les possibilitats d'arrelar restin limitades a les espècies de petit port («*D. rotundifolia* es troba pràcticament sobre la roca viva, sobre un sòl esquelètic...»; VIÑAS, 1982: 36). Les nostres observacions confirmen aquesta hipòtesi: un exuberant herbasar ocupa la major part de la mullera, implicant l'arrelament de *D. rotundifolia*, si no és escadusserament i en poca extensió allà on aquell perd vitalitat.

La roca predomina a l'extrem inferior de la superfície estudiada, afavorint, per tant, les espècies de poca grandària, com ara

Anagallis tenella, *Carex flava* ssp. *lepidocarpa*... i la mateixa *D. rotundifolia*, que localment hi assoleix un alt recobriment. Podem fer extensives aquestes consideracions a *Anisothecium palustre*, que ocupa només una petita part de la mullera.

Així mateix, creiem que *D. rotundifolia* requereix una important exposició solar: «en una clariana de la fageda» (CUIXART & al., 1918), «sense vegetació arbòria...» (VIÑAS, 1982). Les observacions personals fetes als Pirineus semblen corroborar aquest supòsit.

Finalment, afegirem que al final d'octubre vam constatar un marciment generalitzat de *D. rotundifolia*, que culminà amb la desaparició total de les parts aèries. La renovació d'aquestes s'inicià a mitjan març. Contrastem aquesta darrera dada amb l'article de CUIXART *et al.*, en què esmenten l'observació d'aquesta espècie el 14 de febrer.

Cèsar GUTIÉRREZ i PEREARNAU

Bibliografia

- AGUILELLA, A. 1981. *La vegetación potencial y los pisos bioclimáticos en la cuenca del río Guadalupe*. Tesi de Llicenciatura inèd. Facultat de Biologia. Universitat de València.
- AGUILELLA, A. 1985. *Flora y vegetación de la Sierra del Toro y las Navas de Torrijas, «Estribaciones sudorientales del macizo de Javalambre»*. Tesi Doctoral inèd. Facultat de Biologia. Universitat de València.
- BOADA, M. & ROSELL, C. 1990. *Bibliografía del Montseny. Aixa*, 3. La Gabella, Museu Etnològic del Montseny. Arbúcies.
- BOLÒS, O. de 1983. *La vegetació del Montseny*. Servei de Parcs Naturals. Diputació de Barcelona. Barcelona.
- BOLÒS, O. de, NUET, J. & PANAREDA, M. 1986. *Flora vascular del Montseny*. In: *El patrimoni biològic del Montseny*: 41-92. Diputació de Barcelona. Barcelona.
- BOLÒS, O. de & VIGO, J. 1990. *Flora dels Països Catalans*. Vol. II. Ed. Barcino. Barcelona.
- BOU, J. 1983. *Noves dades per a la flora de l'Alt Empordà*. *Collect. Bot.*, 14: 105-112.
- CASAS, C., BRUGUÉS, M., CROS, R. M. & SÈRGIO, C. 1985. *Cartografia de briòfits. Fascicle I*. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona.
- CASAS, C. 1986. *Briòfits del Montseny*. In: *El patrimoni biològic del Montseny*: 31-39. Diputació de Barcelona. Barcelona.
- CUIXART, S., SUANA, S. M. & RUBIÓ, F. A. 1918. *Una visita al Montseny a ple hivern*. *Bull. Inst. Cat. Hist. Nat.*, 18: 111-118.
- FABREGAT, C. 1989. *Contribución al conocimiento florístico del curso medio y alto del Río Monleón y sus vertientes*. Tesi de Llicenciatura inèd. Fac. Biologia. Universitat de València.
- GIRBAL, J. 1984. *Flora i vegetació del Gironès*. Tesi Doctoral inèdita. Universitat Autònoma de Barcelona.
- MATEO, G. 1989. *De Flora Valentina, III*. *Anales de Biología*, 15 (Biol. Veg. 4): 154-158.
- PANAREDA, J. M., ROSELL, A. & NUET, J. 1981. *Una mullera amb esfagnes al Montseny*. *Bull. Inst. Cat. Hist. Nat.*, 46 (Sec. Bot., 4): 147-154.
- VIGO, J. 1981. *Noves dades per a la flora de Penyagolosa*. *Bull. Inst. Cat. Hist. Nat.*, 46 (Sect. Bot., 4): 68-76.
- VIÑAS, X. 1982. *Distribució de Drosera rotundifolia L. i presència d'Sphagnum subnitens Russ. & Warnst. (= S. plumulosum Röhl) al massís de Cadiretes (la Selva)*. *An. Sec. Ciènc. Col. Univ. Girona*, 7: 35-43.